

ФРАЗЕОЛОГИЗМИТЕ В ОБУЧЕНИЕТО ПО НОВОГРЪЦКИ ЕЗИК В БЪЛГАРСКИТЕ УНИВЕРСИТЕТИ – АНАЛИЗ НА БАЗАТА НА ПРОВЕДЕНИ АНКЕТИ

Калин Василев
(Нов български университет)

The purpose of this article is to analyze the responses to surveys, conducted among foreign language learners and teachers at four Universities in Bulgaria, where the study of Modern Greek language is a mandatory discipline in several philological specialties. The learners were at levels B1 and B2, following the Common European Language Framework. The surveys were conducted during the academic year 2014/2015, amongst 22 students at level B1 and 31 – at level B2.

1. Увод

Според Андреев анкетирването е метод, чрез който „...се събират данни за дейността, мненията, отношенията, които имат отделни ученици или групи от ученици по интересоващи изследователя въпроси“ (Андреев, 1987: 30). С цел да бъдат изследвани фразеологичните единици в учебниците/учебните комплекти, по които се изучава новогръцки език в България, а именно доколко те са разбираеми за обучаваните, дали присъстват в съответните учебници/учебни комплекти, има ли достатъчно упражнения, с помощта на които да се затвърждават знанията на студентите в областта на фразеологията и доколко фразеологичните съчетания са нужни в обучението по езика, през академичната 2014/2015 година се проведе анкета сред обучавани и обучаващи в четири висши учебни заведения в България – Великотърновски университет „Св. св. Кирил и Методий“, Софийски университет „Св. Климент Охридски“, Пловдивски университет „Паисий Хилендарски“ и Нов български университет.¹ На тях бяха предложени писмени, частично стандартизирани,² анкетни карти с въпроси за оценка и мнения във връзка с фразеологичния материал в учебниците/учебните комплекти, с които в

1 За улеснение по-нататък в статията ще използваме съответно съкращенията ВТУ, СУ, ПУ и НБУ.

2 Бижков, 1983: 171.

момента работят. Анкетите са анонимни, не дават нито оценка за работата на обучаващите, нито имат за цел да измерват успеваемостта на обучаваните в конкретни висши учебни заведения, нито пък целят да оценяват който и да е учебник/учебен комплект по новогръцки език, съставен от български или гръцки автори/авторски колективи.

2. Анкетиране на обучавани

Както посочихме по-горе, анкетните проучвания се проведоха със студенти от няколко български университета, които изучават новогръцки език като основна специалност или в общообразователен курс³ на ниво В1 и В2 по Общата европейска езикова рамка⁴ (Трим и др., 2006) с различен хорариум и различна продължителност:

- Единадесет обучавани във II и III курс на СУ (шестима от ниво В1 и петима от ниво В2), които изучават новогръцки език като основен в специалност Новогръцка филология съответно по 12 и 10 часа седмично по учебните системи *Επικοινωνήστε ελληνικά* (Общувайте на гръцки – първа, втора и трета част), *Τα νέα ελληνικά για ξένους* (Новогръцки език за чужденци) и *Τα νέα ελληνικά για προχωρημένους* (Новогръцки език за напреднали)⁵.

- Деветнадесет обучавани от II и III курс на ПУ (седем от ниво В1 и дванадесет от ниво В2), изучаващи новогръцки език като основен във филологическата специалност Български език и новогръцки език и в специалност Балканистика с основен език новогръцки съответно със 8 часа новогръцки език и 9 часа в Балканистика седмично по учебните системи *Τα νέα ελληνικά για αρχάριους* (Новогръцки език за начинаещи) и *Τα νέα ελληνικά για προχωρημένους* (Новогръцки език за напреднали).

- Трима обучавани от НБУ, които изучават новогръцки език на ниво В2 в ООК група по 10 часа на седмица по учебната система *Ελληνικά Β'* (Гръцки език Β').

3 По-нататък съкратено ООК.

4 По-нататък съкратено ОЕЕР.

5 Информация за авторите (Пороманска, 2000; Пороманска, 2002; Αρβανιτάκης & Αρβανιτάκη, 2010α; Αρβανιτάκης & Αρβανιτάκη, 2010β; Αρβανιτάκης & Αρβανιτάκη 2010γ; Σιμόπουλος κ.ά., 2010α; Σιμόπουλος κ.ά., 2010β; Βαλσαμάκη-Τζεκάκη κ.ά., 2003) и заглавията на учебниците/учебните комплекти е дадена след края на статията в раздел „Учебници/учебни комплекти“.

- Двадесет обучавани от от II и III курс на ВТУ (девет от ниво B1 и единадесет от ниво B2), изучаващи новогръцки език като основен във филологическата специалност Приложна лингвистика с втори чужд език новогръцки по 4 часа седмично по учебните системи Τα νέα ελληνικά για αρχάριους (Новогръцки език за начинаещи), Τα νέα ελληνικά για προχωρημένους (Новогръцки език за напреднали), Επικοινωνήστε ελληνικά (Общувайте на гръцки) и Τα νέα ελληνικά για ξένους (Новогръцки език за чужденци).

Анкетата е разделена на две части. Първата част включва конкретни въпроси, свързани с изучаването на фразеологизмите, а именно честотността, при която срещат фразеологични единици при четене на текстове на новогръцки език, необходимостта от изучаване на фразеологични единици на тяхното ниво на владене на езика, както и въпрос за превод на три случайно избрани фразеологични единици. Втората част на анкетата съдържа общи въпроси относно учебното заведение, в което обучаваните изучават новогръцки език, времето, през което са изучавали езика досега, учебниците/учебните комплекти, по които го изучават (три от които са обект на нашето изследване), както и въпроси относно честотността на употребата на фразеологизми във въпросните учебници/учебни комплекти и наличието/липсата на упражнения, свързани с фразеологизмите, в тях.

На въпроса „Нужни ли са Ви фразеологизмите при изучаването на новогръцки език на Вашето ниво?“, обучаваните от нивата B1 и B2 от четирите изследвани университета СУ, ПУ, ВТУ и НБУ отговарят по следния начин:

Таблица 1. Резултати от оценката от необходимостта от фразеологизми при изучаването на новогръцки език на съответното ниво на владене на езика

Ниво на обучение	Оценка	B1	B2
Да.		96%	87%
Не.		-	3%
Не мога да реша.		4%	10%

От резултатите в таблицата става ясно, че според болшинството обучавани, независимо на кое от двете нива на обучение, фразеологизмите категорично трябва да бъдат част от изучаването на новогръцки език на тяхното ниво.

На въпроса „Колко често срещате фразеологични съчетания при изучаването на новогръцки език в процеса на четене?“ са получени следните отговори:

Таблица 2. *Резултати от оценката по отношение на честотността на фразеологизмите в процеса на четене*

Ниво на обучение	Оценка	B1	B2
	Доста често.	39%	23%
	Не толкова често.	44%	44%
	Рядко.	17%	33%
	Изключително рядко.	-	-

От получените тук резултати се забелязва колебание между двете нива на обучение относно това дали в процеса на четене на текстове на новогръцки език често срещат фразеологични единици и колко често ги срещат, като най-много студенти са на мнение, че фразеологизмите в процеса на четене не са толкова често срещани.

Следващият въпрос към обучаваните на двете нива е „Необходими ли са знания за фразеологизмите като езиково явление?“ и отговорите на него са повече от категорични (особено на ниво B1), а именно, че обучаваните в процеса на изучаване на новогръцки език трябва да знаят какво означава понятието *фразеологизъм* или *фразеологична единица*. Отговорите са представени в следната таблица:

Таблица 3. *Резултати от отговорите във връзка с необходимостта от знания за фразеологизмите като езиково явление*

Ниво на обучение	Оценка	B1	B2
	Да.	91%	87%
	Не.	-	-
	Не мога да реша.	9%	13%

На следващия въпрос „В учебниците/учебните комплекти, по които изучавате новогръцки език, има ли фразеологизми?“, повечето студенти от двете нива на обучение B1 и B2 споделят мнението, че в учебниците или учебните комплекти, по които изучават езика, няма особено много фразеологични единици,

което от своя страна показва, че въпросните учебници/учебни комплекти не са достатъчно комуникативни, както и не са достатъчно подходящи за затвърдяването на знанията им в областта на фразеологията в процеса на четене. Отговорите на този въпрос могат да бъдат представени в процентно отношение чрез следната таблица:

Таблица 4. Резултати от оценката на наличието на фразеологизми в учебниците/учебните комплекти по новогръцки език

Ниво на обучение	Оценка	B1	B2
	Да, много.	17%	19%
	Да, но не много.	57%	52%
	Много малко.	22%	23%
	Няма изобщо.	4%	6%

Последният закрит въпрос от анкетните карти, отправен към студентите от нивата B1 и B2 е свързан с това дали в учебниците/учебните комплекти по новогръцки език има достатъчно упражнения, които в една или друга степен да затвърдят знанията им за фразеологичните единици при рецептивното умение четене, като болшинството обучавани, независимо дали са на ниво B1 или B2, смятат, че упражненията с фразеологизми или не са особено много, или са сравнително малко. Отговорите на този въпрос са представени таблично в процентно отношение по-долу:

Таблица 5. Резултати от отговорите във връзка с наличието на упражнения с фразеологизми в учебниците/учебните комплекти по новогръцки език

Ниво на обучение	Оценка	B1	B2
	Да, много.	-	10%
	Да, но не много.	52%	40%
	Много малко.	42%	46%
	Няма изобщо.	6%	4%

Както вече споменахме по-горе, анкетите към обучаваните са частично-стандартизирани, т.е. освен т.нар. закрити въпроси, на обучаваните от двете нива им беше зададен и един открит въпрос за превод на подадени от нас примери с

фразеологични словосъчатения, подредени по степен на трудност ($1 < 2 < 3$) съответно за В1 и В2 или според терминологията на Симеонидис (Συμεωνίδης, 2000: 29-30) „прозрачни и непрозрачни фразеологизми“.

На студентите от ниво В1 бяха подадени за превод следните фразеологични структури:

1. ήλιος με δόντια – *слънцето хапе* (Букв. *слънце със зъби*);
2. το μήλο κάτω από τη μηλιά θα πέσει – *крушата не пада по-далеч от дървото* (Букв. *ябълката под ябълковото дърво ще падне*);⁶
3. ούτε γάτα, ούτε ζημιά – *следа не остана* (т.е. *от станалото*) (Букв. *нито котка, нито щета*)

На пример 1) студентите предлагат най-голямо разнообразие от преводни варианти: „слънце със зъби“, „зъбато слънце“, „усмихнато слънце“, „зимно слънце“, „студено слънце“, „има слънце, ама вълн хапе“, „усмихва се през зъби“, „слънцето хапе“, „слънцето щипе“, „слънцето се усмихва със зъби“, „слънцето се зъби“, „слънцето се усмихва“, „слънчев ден“.

На пример 2) предложените преводни варианти от страна на обучаваните от ниво В1 са следните: „крушата не пада по-далеч от дървото“, „ябълката не пада по-далеч от дървото“, „какъвто бащата, такъв и синът“, „да ти се кача на главата“.

Особено голямо разнообразие от преводни варианти се наблюдават при превода на относително най-трудния пример 3) от страна на обучаваните от ниво В1: „нито риба, нито рак“, „ни лук ял, ни лук мирисал“, „и вълкът сит, и овцата в кошарата“, „нямаш котка – няма пакости“, „нямаш котка – нямаш щети“, „нито котка, нито...“

На обучаваните от ниво В2 по ОЕЕР бяха подадени за превод на български език следните гръцки фразеологични съчетания:

1. το μεγάλο ψάρι τρώει το μικρό – *голямата риба изяжда малката*;
2. τον σέρνει από τη μύτη του – *води го за носа* (Букв. *влачи го от носа*);
3. θέλω τα φώτα Σας – *искам Вашето компетентно мнение* (по *някакъв въпрос*) (Букв. *искам светлините Ви*)

⁶ Доста автори отнасят пословиците и поговорките в областта на фразеологията в широкия смисъл на думата (Συμεωνίδης, 2000: 19-20; Бояджиев, 2002: 303-304; Баранов, Добровольский, 2008: 9).

На пример 1) студентите от горепосоченото ниво на обучение са посочили следните верни според тях преводни варианти: „голямата риба изяджа малката“, „голямата риба яде малката“, „по-силният побеждава по-слабия“.

На пример 2) предложените преводни варианти на български език от страна на обучаваните са следните: „води го за носа (влие му)“, „водят го за носа“, „водя го за носа“, „дърпа го през носа“, „тегли го за носа“, „влачи го за носа“, „върти го на малкия си пръст“, „едва го казва“.

Както при превода на пример 3) от студентите от ниво В1, подобно разнообразие от отговори се получи и при отговорите на студентите от ниво В2, които ни предложиха следните варианти за превод на пример 3), който и в тази група е с относително по-голяма трудност: „искам Вашата насока (съвет)“, „искам насоката Ви (съвета Ви)“, „искам насоката Ви“, „искам Вашите насоки (съвета Ви)“, „искам Вашето мнение (съвета Ви)“, „искам Вашия съвет“, „искам да ме просветите (по въпроса)“, „искам мнението Ви – светнете ме по въпроса“, „искам да ме упътите“, „искам мнението Ви“, „искам да говоря с Вас“, „искам да чуя мнението Ви“, „искам светлината Ви“, „искам най-доброто от Вас“, „искам да се представите в добра светлина“, „искам лампите Ви“.

3. Анкетиране на обучавачи

Освен че бяха анкетирани студенти, в анкетите взеха участие и преподаватели с различен трудов стаж в областта на чуждоезиковото обучение и в частност в обучението по новогръцки език. Времето, през което досега са преподавали новогръцки език, варира от няколко месеца до двадесет и повече години. По-конкретно, в анкетата участваха седем преподаватели от ВТУ, четирима от СУ, седем от ПУ и трима от НБУ. На тях също бяха предложени частично-стандартизирани анкетни карти, които бяха разделени на две части: „Общи въпроси“ и „Въпроси за фразеологизмите“.

Първата част включваше въпроси от затворен тип, свързани с трудовия им стаж като преподаватели по новогръцки език, въпрос за висшето учебно заведение, в което работят, и да посочат кой учебник или учебен комплект е основен при преподаването на новогръцки език. Болшинството от преподаватели от ВТУ и ПУ са посочили, че обучението по новогръцки език трябва да се води по учебниците на Ст. Пороманска, упоменати вече по-горе, докато повечето от тези, които преподават в СУ и НБУ, споделят мнението, че студентите биха научили

езика по-добре, работейки с учебните комплекти „Общуйте на гръцки“ («Επικοινωνήστε ελληνικά») на Кл. Арванитакис и Фр. Арванитаки (първа, втора и трета част) и „Гръцки език“ А и В («Ελληνικά» Α, Β) на Г. Симопулос и др.

Втората част вече включва въпроси, конкретно свързани с фразеологизмите като езиково явление и фразеологизмите в учебниците/учебните комплекти, по които преподават. Въпросите са от отворен тип, т.е. с възможност да бъдат избрани един или повече отговори.

На първия въпрос „В учебника, по който преподавате, има ли фразеологизми“, повечето от обучаващите са на мнение, че в учебниците или учебните комплекти, по които работят, няма много фразеологични съчетания и отговорите на този въпрос могат да бъдат представени в процентно отношение по следния начин:

Таблица 6. Резултати от отговорите на преподавателите във връзка с наличието на упражнения с фразеологизми в учебниците/учебните комплекти по новогръцки език

Да, много	Да, но не много	Много малко	Няма изобщо
24%	71%	5%	-

Вторият въпрос е свързан с необходимостта от фразеологизмите в чуждоезиковото обучение и тук всички преподаватели са категорични, че фразеологичните единици трябва да присъстват в процеса на обучение по новогръцки език, т.е. от три възможни отговора „Да, „Не“ и Не мога да реша“ 100% от обучаващите са отговорили с „Да“:

Таблица 7. Резултати от отговорите на преподавателите във връзка с необходимостта от присъствието на фразеологизми в обучението по новогръцки език

Да	Не	Не мога да реша
100%	-	-

Следващият въпрос, който бе зададен на преподавателите по новогръцки език от различните университети в България, е свързан с нивото на обучение по ОЕЕР, т.е. на кое ниво на обучение според тях трябва да бъдат въведени фразеологизмите при преподаването на новогръцки език като чужд. Отговорите тук са следните:

Таблица 8. *Резултати от отговорите на преподавателите във връзка с това на кое ниво на обучение по ОЕЕР студентите трябва да започнат да срещат фразеологизми в процеса на четене*

A1	A2	B1	B2	На повече от едно ниво
35%	20%	35%	-	10%

Според нас отговорите на преподавателите по новогръцки език не ни водят до убедителни изводи, т.е. че студентите в българските университети трябва да започнат изучаването на фразеологизмите от най-ниското ниво - A1, като в отговорите им намалява процентът при A2 и се повишава при B1. Това ни навежда на заключението, че няма единно становище по отношение на изучаване на фразеологизмите и връзката им с нивото.

На следващия, предпоследен въпрос от анкетната карта „Необходими ли са знания за фразеологизмите като езиково явление“ болшинството от преподавателите по новогръцки език са категорични относно нуждата от знания за този важен елемент от комуникацията с носителите на езика, имайки предвид честотата на употребата на фразеологизми в разговорната реч на носителите на новогръцки език:

Таблица 9. *Резултати от отговорите на преподавателите във връзка с потребността от фразеологични единици като езиково явление*

Да	Не	Не мога да реша
95%	-	5%

Последният въпрос от анкетната карта се отнася до връзката на фразеологичните единици с изучаването на новогръцки език по отношение на лексиката, т.е. „Да бъдат ли свързани фразеологизмите с изучавания лексикален материал“. И тук повечето преподаватели са дали положителен отговор, т.е. че в изучавания нов лексикален материал трябва да се включат и фразеологични единици. Мнението на обучаващите по този въпрос може да бъде представен в процентно отношение чрез следната таблица:

Таблица 10. *Резултати от оценката на преподавателите във връзка с потребността от фразеологични единици в процеса на изучаване на новогръцка лексика*

Да	Не	Не мога да реша
68%	14%	18%

4. Изводи

Имайки предвид трудността при усвояването на фразеологизмите заради тяхната връзка с манталитета, традициите и психологията на носителите на новогръцкия език, считаме, че и от отговорите на обучаваните, и от отговорите на обучаващите се налага изводът за все по-голямата необходимост от включване на фразеологичните единици в преподаването, съобразено с нивото на обучение и степента на по-малка или по-голяма прозрачност на фразеологизма.

БИБЛИОГРАФИЯ

- Андреев, М. (1987). *Дидактика*. София: Народна просвета.
- Баранов, А.Н., Добровольский, Д.О. (2008). *Аспекти теории фразеологии*. Москва: Знак.
- Бижков, Г. (1983). *Методология и методи на педагогическите изследвания*. София: Наука и изкуство.
- Бояджиев, Т. (2002). *Българска лексикология*. София: Анубис.
- Трим, Дж., Норт, Бр., Кост, Д. (2006). *Обща европейска езикова рамка*. Превод от английски М. Иванова. Варна: Релакса.
- Συμεωνίδης, Χ. (2000): *Εισαγωγή στην ελληνική φρασεολογία*. Θεσσαλονίκη: Κώδικας.

Учебници/учебни комплекти:

- Пороманска, Ст. (2000). *Новогръцки език за напреднали*. Велико Търново: Ровита.
- Пороманска, Ст. (2002). *Новогръцки език за начинаещи*, второ преработено издание. Велико Търново: Ровита.
- Αρβανιτάκης, Κλ., Αρβανιτάκη, Φρ. (2010α). *Επικοινωνήστε ελληνικά 1*, 21η ανατύπωση. Αθήνα: Δέλτος.
- Αρβανιτάκης, Κλ., Αρβανιτάκη, Φρ. (2010β). *Επικοινωνήστε ελληνικά 2*, 21η ανατύπωση. Αθήνα: Δέλτος.

- Αρβανιτάκης, Κλ., Αρβανιτάκη, Φρ. (2010γ). *Επικοινωνήστε ελληνικά 3*, 21η ανατύπωση. Αθήνα: Δέλτος.
- Βάλσαμάκη-Τζεκάκη, Φ., Βογιατζίδου-Δέλιου, Σ., Γκιώχα-Περγαντή, Δ. (2003). *Τα νέα ελληνικά για ξένους*, 3η έκδοση. Θεσσαλονίκη: Ινστιτούτο Νεοελληνικών Σπουδών, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης.
- Σιμόπουλος, Γ., Παθιάκη, Ειρ., Κανελλοπούλου, Ρ., Παυλοπούλου, Αγ. (2010α). *Ελληνικά Α': Μέθοδος εκμάθησης της ελληνικής ως ξένης γλώσσας*. Αθήνα: Πατάκη.
- Σιμόπουλος, Γ., Παθιάκη, Ειρ., Κανελλοπούλου, Ρ., Παυλοπούλου, Αγ. (2010β). *Ελληνικά Β': Μέθοδος εκμάθησης της ελληνικής ως ξένης γλώσσας*. Αθήνα: Πατάκη.